

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 16. Socii Vrvaicenses multa faciunt memoratu digna.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

EO rerum ordine res ad Paranam prosperè gerebantur, Sodalitia parthenia in novis oppidis instituta vigeant, & Neophytorum pietas tempore solidata nihil fermè ab veteranorum Christianorum moribus differebat. In Itapuano oppido multæ fœminæ tutatæ sunt pudorem, sollicitatoribus rosarium è collo pendulum objicientes, aut asserentes indignam rem esse, Partheniam Sodaliam, Corpore Christi pasci solitam; turpiter fœdari; sponfas Christi & mancipia Virginis sine macula esse decere. Fœmina ab turpi amatore interrogata, num sola esset in cubiculo? Respondit solam esse non posse, quam Deus semper comitaretur; & insuper addidit, mactari se posse, Deo teste, peccare non velle. Mulier post susceptum in Brasilia Baptismum, audito, in nostris Guairanæ oppidis ante transmigrationem Societatis Neophytos sapè communicare Corpori Christi: quòd in patria tantæ rei occasione non haberet, incensa desiderio sacra Mysteria participandi, cum marito multorum mensium itinere Lauretum se contulerat, unde ad Paranam cum alijs transmigrans, ad eò præclara pietatis specimina dedit, ut meruerit mancipiis Partheniis accenseri, inter quæ diu perseveravit omni virtutum genere florere, donec morbus lethalis eam opprimeret. Pro mortua habita, cum de ea sepelienda ageretur, ex improvise in hæc verba prorupit. *Non fallimini, inquit, vos, qui me vitâ sanctam desletis, nam verè mortem obii, defunctaq, inferna loca, & in his multis è notis, Angelo indicante, vidi; inde ad caelestem aulam deducta plures mihi gratulantes habui, quod Sodalitio Virginis, aliquando nomen dedissem, & cognovi Sodalium sortem Cælestibus esse acceptissimam. Pergite, ô Sodales, aitbat, quo pede cepistis, & ne degenerare ab proposito Superis gratissimo.* His dictis multa addens de æternis inferorum pœnis, & cælestium gaudijs, animato ad constantiam filio, in lata loca, ut spes est, post quintum diem, uti reviviscens prædixerat, evolavit. In cæteris Paranæ oppidis certabant Socii ardore pari Baptismorum, & cæterorum Sacramentorum collatione, necnon verbi Dei seminatione, magno cum animarum fructu vineam Domini excolere.

AD Urvaicam multa etiam memoratu digna sunt gesta. In Tabativiensi Sancti Xaverii oppido non parvas turbas excivit Chemombeus, veterator impius, qui Ariolorum quorundam vocatu, è terris mari vicinis accitus, magnam garrindi vi apud plebeculam sibi conciliavit auctoritatem; tantumque potuit, ut conspirationem de mactando Francisco Cespedes, Socio optimo, conspârît. Domum amplam aliquot Xaveriani extra oppidum veteratori ædificârunt, in qua inter compotitationes & choreas de modo patrândi parricidii agebatur, placueratque conjuratoribus ipso Paschatis pervigilio, post curatum Christi funus, parricidium facere, patraissentque scelus, nî adolescens domi educatus consilium eventilasset; quo cognito, ab fidis Neophytis optimus Pater ad Urvaicæ faxeam speluncam paulò antè deductus est, quàm Chemombeus cum armatis comitibus in nostram domum irumperet. Interim verò dum elapsam prædam nequicquàm indagat, moniti Mariæ Majoris incolæ, magno numero auxilia adproperavere, quorum sedulâ indagatione Chemombeus & conjuratores alii in manus venèrè, in exilium transportandi. Antequam caperentur, adolescentem, consilii sui ventilatorem, multis verberibus affecerant. Franciscus Cespedes, è latebris eductus, perseveravit Divi Xaverii oppidum curare, ad eò inter adversa prosperè, ut suprâ ter mille capita Christianorum albo inscripta ab colonix prima origine computaret. Acaraguaianorum Neophytorum quingenta capita pestis demessuit, quorum locum subiere è sylvis eruta numerosa Ethnicorum cohortes, non diu post Christo conscribendæ. Lues Piratienfes etiam afflixit, quam ut averterent, quadringenti homines, ponderosas cruces humeris bajulantes, piam supplicationem instituere. Sanctorum Apostolorum colonia hoc anno numerositate Baptismorum floruit: nec parciore seges in Sancti Caroli agro colligebatur, sacris messoribus in horrea Æterni Patris numerosos manipulos continuo inferentibus. Satis constat septingentos & viginti-quinque omnis generis & ætatis homines ab Caaroënsibus Socijs fuisse hoc anno baptizatos. Ex hac gente fœda lues quinquaginta-duo suprâ octingenta capita deturbavit, in-

CAPUT
XV.
De particulis
Paranæ tebus.

Eucharistia
desiderium.

Parthenia
sodalitatis
commendatio.

CAPUT
XVI.
Socii Urvaicenses multa faciunt memoratu digna.

Chemombeus
conjuratio-
nem constat.

Franciscus
Cespedes pe-
riculo sub-
ducitur.

Septingenti
& viginti-
quinque ba-
ptizati.

credibili Hieronymi Porcelli labore, Sacramenta post debitam catechesim diu noctuque moribundis magno fructu conferentis. Ibidem bimula puella, conspecto coram matris suæ adulterio, in hæc verba prorupit. *Ne tuam, o Mater, turpitudinem videre aliàs cogar, Deum rogo, ut me vitâ privatam ad Cælos evehat, ubi Superos fatigabo, ne demonem iterum malè monentem audias.* His dictis, paulò post puella, nullâ ante ægritudine tentata, in morbum lethalem incidens, ad innocentium patriam evolavit. Neophytus festis diebus sacrificanti adesse negligens, illud etiam addidit, ut sacro Quadragesimæ tempore intempestâ nocte carnem voraret, sacrilego joco distitans, non esse cur sibi à Deo noctu dormiente timeret: mirum dictum sequenti festo die, post Sacrorum solemniam ab eo omiſſa, & voratas carnes eo tempore veritas, repentinâ morte, sine expiatione, duplicis sceleris ream animam evomuit: venter recentè defuncti horrendè intumuit, nemo ut dubitaret, inusitato mortis genere in eum cœlitus fuisse animadversum. Adolescens, auditis pro concione his verbis, *Si oculus tuus scandalizat te, &c.* ne turpi objecto animæ candorem fœdaret, adeò deformiter oculos laceravit, ut morbum periculosum ex ulceribus contraxerit. Ex Japeivensi Trium Regum oppido octoginta circiter Neophyti, boves nullo certo domino per amplissimos campos vagantes pro mote collectum progressi, incidere in ferocissimos homines, cum quibus prælio factò, mediam suorum partem amiserunt. Cladis solatium fuit, quod omnes, expiatis animis, ad eam expeditionem processissent. Pestis longè plures absumpsit, adeò ut exiguo planè tempore tertia incolarum pars desiderata sit. Sed postmodum novis Barbarorum accessionibus oppidum crevit.

Quadragesimæ violator
punitur.

Continentia
amor.

CAPUT
XVII.
Ad Tebi-
quarim uti-
liter excur-
situr.

NARRATIS, quæ ad Urvaicam gesta sunt, rerum capitibus, ad Tapensem Provinciam magnis successibus insignem me accingo. Didacus Boroa Provincialis, in Tucumaniam abiens, mandaverat nationes Ethnicorum ad mare vergentes excurri, tum ut fundandorum novorum oppidorum opportunitates explorarentur, tum vel maximè, ut ad constituta jam oppida, quanto maximè numero fieri posset, Barbari invitarentur. Tertia causa erat, ut contractâ cum his populis amicitia, Mamalucis in Tapensem provinciam clauderetur aditus: nam multa indicia apparebant novæ invasionis. Primus è Sanctæ Theresiæ oppido prodiit Franciscus Ximenius, exiguâ, sed fidâ Neophytorum manu comitatus, id præsertim in oculis habens, ut quàm plurimos Barbaros ad Visitationis inchoatam coloniam, & adhuc Sacerdote carentem, reduceret. Quinto ab discessu die Caapibarim fluvium tenuit, per quem biduo navigans Mbocaritoim alterum fluvium biduanâ navigatione attigit, donec in Tebiquarim famosum flumen dilaberetur. Horum fluviorum littorales sylvas, saltus, scopulos indagans, reperit multos mortales desiderio Christianæ religionis incensos. Ubique magnâ Barbarorum occurantium, & de pago in pagum deducendum, hilaritate excipiebatur. Subinde triginta remigantium scaphæ ei occurrebant, armatas arcibus & clavis manus inter festas acclamationes, echo è littoralibus scopulis repercussas, hilariter ostentantium. Plerorumque vox erat: erigeret Cruces, designaret domorum areas, ordinaret oppida, omnes in ejus potestate futuros, dummodò non cogerentur, patriâ defertâ, aliò concedere. Non defuere tamen, qui divinitus permoti, transmigrationem profiterentur: mille & quingenta capita ad novum Visitationis oppidum, trecenta ad Sanctæ Theresiæ migratura, se Ximenio permisere: ex quibus ducentos & quinquaginta infantes sacro Fonte statim abluit, ex adultis ægrotantibus multos Christianos fecit. De infante baptizando dum agit, ejus pater furens frendensque omni conatu obluetabat. Cui Ximenius muneribus delinito asseruit, Baptismi aquam filio non fore lethalem, sed in æternum salutarem. Age, inquit Barbarus, baptizatum: quòd si quid mali ex hac ablutione filio meo contigerit, tuo capiti malè erit. Ximenius, quia resurgebat, spretis minis, eum abluit, ablutusque statim ad promissam salutem evolavit: Barbaro nihil contra hiscere auso. Idem solebat occurstantibus passim Barbaris munuscula largiri: sed cum navigii unius vectores, aliud agens, indonatos præterisset, proram jubet derepentè convertere, denuoque con-

Multis trans-
migrationem
profiterentur.

Ducenti &
quinquagin-
ta infantes
rivo abluen-
tur.

ventos,